

Wat is broosheid? Petra van Leeuwen vraagt het Awee Prins, filosoof en universitair hoofddocent aan de Erasmus Universiteit. Hij werkt sinds 2015 aan het thema 'broosheid'. Volgens Awee Prins is ons leven wezenlijk broos, maar weigeren we dat toe te geven. Wat hem betreft komt er overal, ook in de gezondheidszorg, meer aandacht voor de broosheid van het bestaan.

**Lijden en sterfelijkheid
als integraal onderdeel
van het leven**

Ode aan de broosheid

We leven in een tijd waarin we

onszelf wijs maken dat het leven maakbaar is. We proberen voortdurend meer geluk in het leven te realiseren. Tegenslagen, ziekte, pijn en verdriet accepteren we niet en willen we zo snel mogelijk bestrijden. Op de alledaagse vraag “Hoe gaat het?” zijn maar twee correcte antwoorden mogelijk: “Goed!”, of “Druk!” Deze ‘rituelen’ van de mooiweersamenleving verhullen onze gevoelens van depressie, falen of zinloosheid die we vaak ook nog onderdrukken met antidepressiva. Het is echter een utopie om te denken dat het leven maakbaar is. Of dat we geluk kunnen bereiken door daar een plan voor op te stellen. Geluk is geen toestand om naar te streven, maar een broos moment dat je zo nu en dan toe-valt. We hebben meer erkenning van de broosheid van het bestaan nodig.’

Niet kwetsbaarheid, maar broosheid is een gegeven

‘De kracht van kwetsbaarheid is op het moment een populaire gedachte, zoals vertolkt door Brené Brown. Het idee is dat je kracht (en succes!) kunt putten uit je kwetsbare opstelling. Dit veronderstelt dat je er voor kunt kiezen om je kwetsbaar op te stellen. Maar dat is niet iedereen vergund. Vandaar mijn voorkeur voor het woordje ‘broos’. Waar het idioom van kwetsbaarheid de mogelijkheid openlaat om onkwetsbaar te zijn, bestaat er niet zoiets als on-broos-zijn. Zolang je leeft, is er broosheid van je bestaan. De kunst is hoe we deze broosheden kunnen leren verdragen; zowel die van onszelf als die van anderen. Dat zou ook tot meer hartelijkheid leiden, meer schik in onze broosheden, die te vaak voorbarig als zwakheden worden bestempeld.’

Van utopisch naar topisch

‘Dominant in onze samenleving is de Capability Approach. Die gaat ervan uit dat mensen hun capaciteiten altijd verder kunnen ontwikkelen en dat ze zelf de regie over hun leven kunnen voeren. Met je capaciteiten ontwikkelen is niets mis, maar er bestaan ook onmogelijkheden. Sommige dingen kun je simpelweg niet en soms valt het leven gewoon erg zwaar. Daarom pleit ik voor een Fragility Approach naast de Capability Approach. De Fragility Approach erkent dat we broos zijn en dat niet alles op te lossen is. We zijn geen auto’s die je kunt repareren. Wie een intens verlies heeft geleden, een ziekte heeft doorstaan, een

Arend Weert (Awee) Prins (1957) is filosoof en schrijver. Hij is universitair hoofddocent aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en kenner van het werk van Martin Heidegger. Hij schreef onder andere 'Uit verveling' en 'De dag dat de zee weg was' (zie pg 23).

depressie of een psychose, komt daar altijd anders uit. Beschadigd. Gehandicapt. Daarom vind ik *herstel* in de ggz een ongelukkige term. Laten we minder utopisch en meer topisch worden. Het leven wordt niet altijd beter.'

Wij zijn altijd broos

'Volgens de definitie van de WHO is gezondheid een toestand van volledig fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden. Dat is toch vreemd? Dat heeft niemand, dat bestaat niet. Deze definitie getuigt van een utopisch beeld in de gezondheidszorg. Alleen theologen lijken nog te erkennen dat lijden een essentieel onderdeel is van het menselijk bestaan. Ook in de gezondheidszorg moet meer worden ingezien dat lijden en sterfelijkheid integraal deel uitmaken van het leven.'

Voltooid leven?

'De huidige geneeskunde is met man en macht bezig de dood uit te stellen. Doorbehandelen is het adagium van het vigerende 'Systeem van de hoop'. Maar misschien moeten we de duisternis en het afgrondelijke van het leven en de dood meer leren erkennen. Het is een fundamentele denkfout dat we menen zelf over ons leven te kunnen beschikken. Alles wat we doen in ons leven, doen we tastend

en dwalend. We hebben geen greep op ons leven en al helemaal niet op onze sterfelijkheid. Een curieus verlangen naar het beschikken over onze sterfelijkheid zie je in de ontwikkelingen rondom 'voltooid leven'. Je kunt inmiddels zelfs je eigen dood regisseren. Als er niets meer te behandelen valt, willen we zelf bepalen wanneer het klaar is. En dan noemen we het leven voltooid. De term doet vermoeden dat er iets moois gaande is: iets is 'voltooid'. In werkelijkheid gaat het om mensen die intens vermoeid zijn, geestelijk en lichamelijk. Hun leven is niet voltooid, maar verwoest, uitgeput. Laten we het dan ook zo benoemen en deze extreme broosheid werkelijk en toegewijd serieus nemen.

Voor een boer is een landschap het gebied waar hij zijn vee hoedt en gewassen teelt. Voor de wandelaar is het landschap iets waar hij verwonderend en genietend doorheen stapt. Een landschapsschilder kijkt intens naar alle vormen en de kleuren in de natuur. Voor een verliefd paar is de natuur een beschutte plek om elkaar lief te hebben. En dan komt de landmeter. De landmeter meet het landschap op. Het is een fabel te denken dat de landmeter het landschap beter begrijpt dan de boer, de schilder, of de verliefden.'

Metten is de wereld vergeten

'Onze gezondheidszorg heeft zich behalve tot een systeem van de hoop, ontwikkeld tot een systeem van meten en weten. Geheel passend in een tijdperk waarin wetenschap en ratio domineren. Kinderen leren al jong om louter landmeters te worden, want meten is weten! Maar dat is niet zo. Meten is: veel, heel veel van de wereld vergeten. De ratio is slechts een beperkte manier van kijken. De wetenschap pretendeert de wereld te kunnen vatten. Maar waarom zou de kunst dat niet ook kunnen? Of de liefde? Of het geloof? Het verstand is slechts één manier om je tot de wereld te verhouden. Misschien ben je de wereld veel meer nabij wanneer je gelooft en je naaste liefhebt, dan wanneer je wetenschap bedrijft. Ook de geneeskunde zou dit ter harte moeten nemen. Het gaat in de zorg niet alleen om diagnoses en behandelingen, maar ook om toegewijde medemenselijkheid. Aandacht, rustige toegewijde aandacht, moet in de geneeskunde weer een veel centralere rol krijgen. Wist je dat 'therapie' oorspronkelijk 'bijstaan' betekent? Nu is het slechts een ander woord voor 'behandeling'. Er valt – ook in de gezondheidszorg – echt nog veel te leren – en af te leren...' ■

*We hebben **meer erkenning** van de broosheid van het bestaan nodig. En wat meer **hartelijkheid**...*